

BẢO ĐẢM TỔ CHỨC THỰC HIỆN PHÁP LUẬT TRONG NHÀ NƯỚC PHÁP QUYỀN XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM

LÊ THANH BÌNH*

Đề Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XIII) về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới được triển khai hiệu quả và thực sự đi vào đời sống thì nhiệm vụ đặt ra cần phải bảo đảm tổ chức thực hiện pháp luật một cách có hiệu quả, hiệu lực. Bài viết tập trung phân tích nội dung tổ chức thực hiện pháp luật ở Việt Nam thời gian qua, trên cơ sở đó, đưa ra các giải pháp bảo đảm tổ chức thực hiện pháp luật trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam thời gian tới.

Từ khóa: Tổ chức thực hiện pháp luật; Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam; bảo đảm; giải pháp.

To effectively implement Resolution No. 27-NQ/TW dated November 9, 2022, from the 6th Plenum of the 13th Central Committee of the Communist Party of Vietnam on continuing to construct and perfect the socialist rule-of-law state of Vietnam in the new phase, ensuring the efficient and effective organization for law implementation becomes a critical task. This article focuses on analyzing the content of law implementation organizations in Vietnam in recent times. Based on this analysis, it proposes solutions to ensure the organization for law implementation in the socialist rule-of-law state of Vietnam in the upcoming time.

Keywords: Organizing the law implementation; socialist rule-of-law state of Vietnam; assurance; solutions.

NGÀY NHẬN: 15/10/2023 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 15/12/2023 NGÀY DUYỆT: 15/01/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.336.2024.742>

1. Đặt vấn đề

Một trong những nhiệm vụ trọng tâm của Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 Hội nghị lần thứ 6 Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XIII) về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa (XHCHN) Việt Nam trong giai đoạn mới đặt ra trong thực hiện pháp luật, đó là nâng cao chất lượng hoạt động giải thích pháp luật; kiện toàn tổ chức

bộ máy tổ chức thực hiện pháp luật; tăng cường hoạt động đào tạo, bồi dưỡng, xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức có trách nhiệm tổ chức thi hành pháp luật, đáp ứng yêu cầu của nhiệm vụ và bảo đảm về kinh phí cho hoạt động tổ chức thực hiện pháp luật; tăng cường phổ biến, tuyên truyền, giáo dục pháp luật, nâng cao ý thức tuân thủ pháp luật của các chủ thể trong xã hội.

* TS, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

2. Thực trạng tổ chức thực hiện pháp luật trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Thứ nhất, về tổ chức giải thích, hướng dẫn thi hành pháp luật.

Thực tiễn đã chỉ rõ, để pháp luật được tất cả các cơ quan, tổ chức và công dân chấp hành nghiêm túc thì bên cạnh việc tổ chức, tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật, xử lý nghiêm những người vi phạm pháp luật thì việc giải thích pháp luật có vai trò quan trọng giúp cho các cơ quan áp dụng pháp luật hiểu đúng và thực hiện đúng theo tinh thần của văn bản pháp luật nói chung và của từng điều luật nói riêng. Theo khoản 2 Điều 74 Hiến pháp năm 2013, Điều 49 Luật Tổ chức Quốc hội năm 2014, trong đó đã quy định Ủy ban Thường vụ Quốc hội được trao thẩm quyền tổ chức việc giải thích Hiến pháp, luật, pháp lệnh.

Tuy nhiên, cho đến nay, hoạt động này của Ủy ban Thường vụ Quốc hội chưa đạt hiệu quả cao. Việc giải thích Hiến pháp, luật, pháp lệnh diễn ra không thường xuyên (chỉ giải thích được vài lần trong một khoảng thời gian dài), không đáp ứng nhu cầu giải thích pháp luật trên thực tiễn. Trong khi đó, nhu cầu giải thích các vấn đề này ngày càng nhiều, với việc tổ chức giải thích không thường xuyên của Ủy ban Thường vụ Quốc hội đã gây bất cập lớn cho hoạt động tổ chức thực hiện pháp luật của các chủ thể có liên quan.

Thứ hai, trách nhiệm của các cơ quan nhà nước trong việc tổ chức thực hiện pháp luật.

Hoạt động tổ chức thực hiện pháp luật trong Nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam đã đạt được những kết quả đáng ghi nhận. Các cơ quan nhà nước có trách nhiệm tổ chức thực hiện pháp luật ngày càng chú trọng hoàn thành tốt chức năng, nhiệm vụ của mình. Đặc biệt là trong giai đoạn diễn ra đại dịch Covid-19, Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ đã kịp thời chỉ đạo thực hiện

quyết liệt các nhiệm vụ, giải pháp tháo gỡ khó khăn cho sản xuất kinh doanh, đẩy mạnh giải ngân vốn đầu tư công, bảo đảm an sinh và trật tự an toàn xã hội, phục hồi kinh tế trong điều kiện “bình thường mới”.

Ủy ban nhân dân (UBND) là cơ quan tổ chức việc thi hành Hiến pháp và pháp luật ở địa phương đã thực hiện tốt chức năng là cơ quan hành chính nhà nước ở địa phương, thực hiện hiệu quả chức năng tổ chức thực hiện pháp luật trên các lĩnh vực kinh tế, văn hóa - xã hội, quốc phòng, an ninh, trật tự, an toàn xã hội ở địa phương. Hoạt động tổ chức thực hiện pháp luật có hiệu quả của các cơ quan chức năng nhà nước đã góp phần nâng cao ý thức tuân thủ pháp luật của các tầng lớp nhân dân.

Tuy nhiên, hoạt động tổ chức thực hiện pháp luật vẫn còn một số hạn chế, bất cập. Tình trạng thực thi pháp luật chưa nghiêm còn xảy ra ở một số lĩnh vực, như: quy hoạch, quản lý đất đai, đầu tư xây dựng cơ bản, đầu tư công... Phát sinh một số loại tội phạm, vi phạm liên quan đến công tác phòng, chống dịch bệnh Covid-19, như: thu gom, đầu cơ để tăng giá, buôn lậu, vận chuyển trái phép hàng hóa qua biên giới; sản xuất hàng giả, hàng kém chất lượng lợi dụng công tác phòng, chống dịch bệnh để trục lợi...

Chế độ tập thể lãnh đạo của UBND các cấp chưa phân định rõ trách nhiệm người đứng đầu và trách nhiệm cá nhân phụ trách dẫn đến hội họp nhiều, phản ứng chậm, kém hiệu quả. UBND ở một số địa phương chưa đề cao ý thức tự giác chấp hành các nghị quyết của Hội đồng nhân dân cùng cấp trong tổ chức thực hiện pháp luật. Việc xây dựng và thực hiện các chế độ làm việc, phối hợp hoạt động tổ chức thực hiện pháp luật của UBND các cấp với các cơ quan, tổ chức khác trong hệ thống chính trị còn chưa thật rõ ràng, chặt chẽ và hiệu quả. Một số địa phương, cơ quan UBND các cấp còn thiếu các điều kiện, phương tiện làm việc nên cán bộ, công chức gặp nhiều khó khăn khi thực hiện nhiệm vụ.

Các cơ quan có chức năng tổ chức thực hiện pháp luật đã chú trọng hoàn thành tốt nhiệm vụ nhưng vẫn còn tình trạng vi phạm pháp luật trong thực thi chức năng, nhiệm vụ. Đặc biệt, đã phát hiện và xử lý nhiều vụ án tham nhũng do cán bộ, công chức, viên chức nhà nước thực hiện. Từ đầu nhiệm kỳ Đại hội của Đảng (khóa XII) đến nay, các cơ quan nhà nước có thẩm quyền đã tiến hành điều tra, truy tố, xét xử 126 vụ án tham nhũng (637 bị cáo) nghiêm trọng, phức tạp, dư luận xã hội quan tâm với 3 án tử hình, 13 án chung thân, 8 bị cáo bị phạt tù với mức án 30 năm, 20 bị cáo bị phạt tù từ 20 năm đến dưới 30 năm, 546 bị cáo bị phạt tù từ 12 tháng đến dưới 20 năm, cải tạo không giam giữ 16 bị cáo¹.

Thứ ba, thực trạng về nguồn lực (nhân lực, vốn, cơ sở vật chất) để tổ chức thi hành và áp dụng pháp luật.

Tính đến ngày 01/4/2021, cả nước có 9.393 người làm công tác pháp chế, (ở trung ương có 4.429 người, ở các địa phương: 2.591 người và khối doanh nghiệp nhà nước: 2.373 người)². Hằng năm, các bộ, ngành, địa phương lập dự toán gửi cơ quan tài chính cùng cấp tổng hợp, trình phê duyệt theo quy định để bảo đảm mức chi thỏa đáng cho hoạt động tổ chức thi hành pháp luật.

Tuy nhiên, hoạt động tổ chức thực hiện pháp luật chưa cao; hoạt động đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ, năng lực cho đội ngũ công chức tổ chức triển khai thi hành pháp luật chưa đáp ứng yêu cầu, nhất là công chức làm công tác pháp chế tại một số bộ, ngành và các địa phương còn thiếu, ở địa phương phần lớn đều kiêm nhiệm. Ngoài ra, việc bảo đảm các điều kiện để tổ chức hoạt động thực hiện pháp luật, kinh phí, cơ sở vật chất còn hạn chế.

Thứ tư, công tác phổ biến, tuyên truyền, giáo dục pháp luật và nâng cao ý thức trong tuân thủ pháp luật.

Thời gian qua, hoạt động tuyên truyền,

phổ biến, giáo dục pháp luật đối với các tầng lớp nhân dân triển khai trên toàn quốc mang lại kết quả nhất định. Luật Phổ biến, giáo dục pháp luật năm 2012 đã tạo lập khuôn khổ pháp lý, giúp cho công tác phổ biến, giáo dục pháp luật được triển khai đồng bộ thống nhất, xuyên suốt trên phạm vi cả nước với sự quy định rõ ràng, cụ thể nhiệm vụ, quyền hạn của các cấp, các ngành, địa phương. Đã triển khai nhiều biện pháp đẩy mạnh các hoạt động phổ biến, tuyên truyền, giáo dục pháp luật trong cán bộ và nhân dân. Hội đồng phối hợp công tác phổ biến giáo dục pháp luật đã được thành lập ở cấp Chính phủ, các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương và đến cấp huyện trong cả nước. Tăng cường việc thực hiện chủ trương của Ban Chấp hành Trung ương Đảng về đưa giáo dục pháp luật vào hệ thống giáo dục quốc dân, các hệ đào tạo, bồi dưỡng cán bộ của hệ thống chính trị, của lực lượng vũ trang và nhiều chương trình giáo dục pháp luật.

Tuy nhiên, bên cạnh việc tổ chức thực hiện phổ biến, giáo dục pháp luật thông qua các hình thức có hiệu quả, như: tổ chức trong các hội nghị, các lớp tập huấn chuyên sâu, qua các phương tiện thông tin đại chúng, các hoạt động trợ giúp pháp lý (nhất là về công tác phổ biến, giáo dục pháp luật về xây dựng nông thôn mới), ở một số địa phương, ban, ngành còn gặp một số bất cập ngay từ khâu xây dựng các kế hoạch để triển khai các văn bản chỉ đạo, hướng dẫn còn mang tính hình thức, đối phó nên đã dẫn đến nhiều vi phạm pháp luật.

3. Một số giải pháp bảo đảm tổ chức thực hiện pháp luật trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Một là, nâng cao hiệu quả hoạt động giải thích, hướng dẫn thi hành pháp luật.

Các cơ quan hành pháp, cơ quan tư pháp có thẩm quyền hướng dẫn thi hành luật, pháp lệnh phải trên cơ sở đồng ý của Ủy ban Thường vụ Quốc hội. Theo đó, hoạt động giải

thích pháp luật của Chính phủ phổ biến nhất là hình thức diễn giải tại văn bản pháp luật mà Chính phủ ban hành (nghị định) để hướng dẫn, quy định chi tiết các luật, pháp lệnh. Hoạt động giải thích pháp luật của các bộ và các cơ quan ngang bộ: tùy thuộc theo thẩm quyền và lĩnh vực của mình, các bộ trưởng được giao thẩm quyền ban hành các thông tư để giải thích, hướng dẫn các văn bản pháp luật có liên quan tới ngành, lĩnh vực đó. Hoạt động giải thích pháp luật của Tòa án được thể hiện trong việc ban hành các văn bản quy phạm pháp luật; tiến hành giải thích pháp luật trong quá trình xét xử hoặc qua quá trình tổng kết, xây dựng và ban hành các án lệ. Khi xem xét các nội dung các văn bản quy phạm pháp luật mà Tòa án nhân dân tối cao đã ban hành, dễ nhận thấy trong nội dung các văn bản đó có các yếu tố nhằm diễn giải với mục đích làm cho pháp luật được hiểu một cách minh bạch, rõ ràng hơn. Đó chính là việc mà Tòa án đã thực hiện hoạt động giải thích pháp luật thông qua việc ban hành các văn bản pháp luật theo thẩm quyền.

Do đó, để bảo đảm tổ chức thực hiện pháp luật trong thực tiễn cuộc sống, cần phải nâng cao chất lượng, hiệu quả giải thích pháp luật của Ủy ban Thường vụ Quốc hội, Chính phủ, bộ trưởng, Tòa án nhân dân các cấp. Cùng với đó là nâng cao chất lượng lập pháp là một giải pháp tác động một cách gián tiếp đối với hoạt động giải thích pháp luật, là một biện pháp mang tính lâu dài và cụ thể, góp phần hạn chế tới mức thấp nhất khả năng phải giải thích pháp luật khi áp dụng. Pháp luật từ khi ban hành đã bảo đảm chất lượng, cụ thể, rõ ràng, minh bạch thì không cần phải giải thích.

Bên cạnh đó, trong xu thế phát triển và hội nhập của thế giới hiện nay, cần phải tăng cường và đẩy mạnh hợp tác quốc tế trong hoạt động giải thích pháp luật. Theo

đó, cần phải nghiên cứu, tiếp thu những yếu tố tích cực, phù hợp trong các mô hình giải thích pháp luật của các nước trên thế giới. Đặc biệt là các quốc gia có trình độ phát triển về kinh tế, chính trị và pháp lý tương đồng với Việt Nam.

Hai là, tiếp tục kiện toàn tổ chức bộ máy tổ chức thực hiện pháp luật.

Cần phải tiếp tục đổi mới tổ chức bộ máy của Chính phủ, UBND các cấp theo hướng tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả. Tổ chức các bộ, các cơ quan chuyên môn đa ngành, đa lĩnh vực. Giảm hợp lý số lượng các bộ, cơ quan ngang bộ và cơ quan chuyên môn thuộc UBND cấp tỉnh, cấp huyện. Tăng cường vai trò, nâng cao trách nhiệm của bộ trưởng với tư cách thành viên Chính phủ trong quản lý vĩ mô và xây dựng chính sách. Thực hiện nguyên tắc một việc chỉ giao cho một cơ quan chủ trì, chịu trách nhiệm chính, các cơ quan có liên quan phối hợp thực hiện; từng bước xóa bỏ cơ chế phối hợp liên ngành, gắn với việc xác định rõ trách nhiệm của người đứng đầu. Phát huy đầy đủ vị trí, vai trò của Chính phủ là cơ quan hành chính nhà nước cao nhất, thực hiện quyền hành pháp, là cơ quan chấp hành của Quốc hội; đề cao tính chủ động, sáng tạo, tập trung vào quản lý vĩ mô, xây dựng chính sách, pháp luật, chiến lược, quy hoạch, kế hoạch, công cụ kiểm tra, giám sát, bảo đảm tính thống nhất, thông suốt, kỷ luật, kỷ cương, hiệu lực, hiệu quả của nền hành chính quốc gia.

Ba là, tăng cường hoạt động đào tạo, bồi dưỡng, xây dựng đội ngũ công chức có trách nhiệm tổ chức thi hành pháp luật.

Cần phải tiếp tục đổi mới công tác đào tạo, bồi dưỡng công chức có trách nhiệm tổ chức thi hành pháp luật từ khâu xây dựng, ban hành kế hoạch đến cách thức tổ chức thực hiện, bảo đảm tính khả thi, hiệu quả, chất lượng, tiết kiệm, bám sát trọng tâm,

trọng điểm cho từng đối tượng, gắn kết chặt chẽ hơn với quy hoạch nhân lực của các đơn vị. Đặc biệt, thường xuyên tập huấn, bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ và các kiến thức xã hội, ngoại ngữ, tin học để tạo nguồn nhân lực có chất lượng cho các cơ quan hành pháp. Thường xuyên cập nhật, đổi mới giáo trình, chương trình giảng dạy, bảo đảm phù hợp với những quy định mới của pháp luật và thực tiễn của đời sống xã hội. Bảo đảm các cơ sở đào tạo nguồn công chức có trách nhiệm tổ chức thực hiện pháp luật được đầu tư về giảng viên, cơ sở vật chất để nâng cao chất lượng hoạt động.

Đề cao tính chịu trách nhiệm của người đứng đầu Chính phủ, các bộ, UBND đối với tổ chức thực hiện pháp luật; gắn kết hoạt động xây dựng pháp luật với theo dõi thực hiện pháp luật để nâng cao chất lượng của tổ chức thực hiện pháp luật. Cần phải nghiên cứu thực hiện cải cách chính sách về tiền lương, chế độ đãi ngộ cho đội ngũ công chức có trách nhiệm tổ chức thực hiện pháp luật để cuộc sống của họ được bảo đảm và tận tâm, cố gắng hoàn thành chức năng, nhiệm vụ của mình.

Ưu tiên, tập trung nguồn lực cho hoạt động ban hành văn bản quy định chi tiết. Nghiên cứu, sớm sửa đổi các quy định về kinh phí, mức chi thỏa đáng cho hoạt động tổ chức thực hiện pháp luật.

Bốn là, tăng cường phổ biến, tuyên truyền, giáo dục pháp luật, nâng cao ý thức tuân thủ pháp luật của các chủ thể trong xã hội.

Pháp luật chỉ có thể được tổ chức thực hiện có hiệu quả khi các chủ thể pháp luật hiểu biết pháp luật, có ý thức tuân thủ các quy định của pháp luật. Ý thức tuân thủ pháp luật của công dân chủ yếu được hình thành, củng cố thông qua hoạt động tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật.

Để nâng cao ý thức pháp luật của các chủ thể trong xã hội, góp phần nâng cao

hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật, cần phải đổi mới công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật, là cơ sở khắc phục tình trạng các chủ thể trong xã hội thiếu hiểu biết pháp luật, dẫn đến vi phạm pháp luật. Chính phủ cần phải tiếp tục chỉ đạo tăng cường công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật dưới nhiều hình thức. Tổ chức tuyên truyền Ngày Pháp luật Việt Nam bằng các hoạt động thiết thực, ý nghĩa. Các cơ quan được giao nhiệm vụ tăng cường tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật, vận động cán bộ, Nhân dân tự giác tuân thủ, chấp hành pháp luật dưới nhiều hình thức như phổ biến qua fanpage, zalo, tổ chức hội nghị tuyên truyền trực tuyến.

4. Kết luận

Với việc thực hiện hiệu quả các giải pháp nêu trên, nhất là việc nâng cao ý thức tuân thủ pháp luật của các chủ thể trong xã hội, tin chắc rằng, Việt Nam sẽ xây dựng thành công Nhà nước pháp quyền XHCN của Nhân dân, do Nhân dân và vì Nhân dân □

Chú thích:

1. Báo cáo của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII về tổng kết công tác xây dựng Đảng và thi hành Điều lệ Đảng. <https://tulieu-vankien.dangcongsan.vn>, ngày 20/3/2021.

2. Ủy ban Thường vụ Quốc hội nghe báo cáo của Chính phủ về tình hình thi hành Hiến pháp, luật, nghị quyết của Quốc hội. <https://quochoi.vn>, ngày 13/9/2021.

Tài liệu tham khảo:

1. Chính phủ. Báo cáo kết quả thực hiện kế hoạch kinh tế - xã hội năm 2022; dự kiến kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội năm 2023.

2. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh. Giáo trình Nhà nước và Pháp luật xã hội chủ nghĩa Việt Nam. H. NXB Lý luận chính trị, 2021.

3. Đổi mới nâng cao hiệu quả công tác tổ chức thi hành pháp luật giai đoạn 2018 - 2022. <https://noichinh.vn>